

Školní prostředí se zaměřuje více na výkon

A právě rozvoj osobnosti je tím, co by mělo v mateřské škole dominovat. O škodlivosti soutěživého prostředí, rivalitě i mezilidských konfliktech jsem si povídala s psychologkou Ivanou Janišovou.

Konflikty, hádky... to jsou situace, které patří k životu. Jedná se vždycky o něco negativního?

Ne. Nejedná. Jak jste správně řekla, patří to k životu a je to jeden ze způsobů, jak si vyjasnit svoje postoje, názory, svoji pravdu. Jen je potřeba říct, že jsou i lidé, kteří v hádkách a konfliktech nacházejí svůj smysl života, a to je něco jiného.

Jak poznáme, že diskuze přerostla v konflikt?

Snadno. Už to není komfortní zóna, jdeme do emocí, racionalita je oslabená a prožíváme to zesíleně. Argumenty se opakují, trváme na svém a neslyšíme druhou stranu.

Věčné hádky sourozenců zná skoro každý. Jak na ně reagovat?

To patří k životu. A u dětí je vyjasňování si svého místa, vztahu, své síly postavit se za sebe (pokud se ovšem nejedná o poruchu sourozenecké rivality, to také existuje) zdravé. A pak je několik možností. Pokusit se být spravedlivý, trpělivý, což nejde úplně vždycky, i rodiče jsou jen lidi. Hodně záleží na tom, jak rodina vypadá, jak se staví k dětské emancipaci, jak respektuje vývoj osobnosti dítěte, jaká je osobnost dítěte aj. Humor může také mnohdy zlehčit situaci.

Ne všechny, i vysoce inteligentní děti mají ve svých předpokladech odvádět výborné výkony, i když jsou nadané a kreativní.

Dětskou rivalitu pozorují i pedagogové. Jak mohou takové situace ve školce nebo ve školní družině vypadat?

Bohužel se v posledních letech často vyskytuje i mezi malými dětmi šikana, nebo se možná konečně o ní víc mluví, což je dobře. Nevím, ale myslím si, že školní prostředí je možná příliš zaměřeno na výkon a ne na rozvoj osobnosti. Ale jak to udělat při tolika dětech ve školce a v školních třídách, to nevím. Ne všechny, i vysoce inteligentní děti mají ve svých předpokladech odvádět výborné výkony, i když jsou nadané a kreativní. Hodnocení (známkování) rivalitu podporuje.

Dá se hádkám a konfliktům mezi dětmi předcházet?

Jen do určité míry. Pokud máte na mysli školkové a školní prostředí, je to těžké. Ale jsou pedagogové, kteří včas vycítí možnost vznikajícího konfliktu mezi dětmi, případně i šikany, a včas zasáhnou. Tady platí, že čím dřív, tím líp. Rozjetá šikana už má následky a ty se obtížně opravují. Pokud je kolektiv dětí veden ke vzájemnému respektu, k výrazným konfliktům dochází jen málokdy. V případě, že jsou to konflikty menší, není od věci, aby si je děti vyřešily samy. Ale občas se stane, že je ve třídě dítě, které cíleně ubližuje. Potom je potřeba věc řešit i s rodinou, pomoci dítěti, pojmenovat příčinu a pracovat na jejím odstranění.

V mateřských školách a školních družinách nejsou jen děti, ale i dospělí. A těm se konflikty také nevyhýbají. Čeho se mohou v tomto prostředí týkat?

Všeho. Lidé řeší i ve svém profesním prostředí kdeco, ani tam osobní život nekončí. A také samozřejmě mohou řešit různé postoje

Mgr. Ivana Janišová se narodila v roce 1956. Je psychologkou a své zkušenosti úspěšně a nenásilně promítá do knih pro děti a mládež. Žije v Praze.

k metodikám, přístupu k jednotlivým dětem a provozním věcem, nejen týkajícím se přímo pedagogiky.

Někdy se situace může poměrně vyhrotit, třeba ve školce, kde běžně pracují ve třídě dva pedagogové, někdy i asistent, a důležitou roli sehrává i pomocný personál. Co dělat, když se nedokážou domluvit? Nevím, jaké mají možnosti, ale pokud se nedokážou domluvit a konflikt trvá, asi by měla

zasáhnout další osoba. Mě napadá ideálně mediátor, ale třeba i schopná paní ředitelka, schopný pan ředitel.

Může konflikt mezi pedagogy nějak zasáhnout i děti?

Myslím, že nesoulad mezi pedagogy ve třídě je zásadní problém pro fungování třídního kolektivu. Děti v předškolním a mladším školním věku se necítí dobře tam, kde nemají jednotná pravidla. Pokud po nich každá učitelka vyžaduje něco jiného, jsou zmatené, nemusí se ve třídě cítit bezpečně.

Mohou případné konflikty souviset i s generačními rozdíly mezi dospělými ve třídě?

Určitě. Ale nemusí jít jen o generační rozdíly, ale také o zkušenosti, navyklé způsoby pedagogické činnosti, únavu a na druhé straně o malé zkušenosti a potřebu nového přístupu k dětem, zdravého vývoje v pedagogice.

Soužití mezi generacemi je také téma, které oslovuje i mateřské školy. Někde spolupracují s domovem pro seniory,

dokonce jsem byla ve školce, která je součástí takového zařízení, jinde mají čtecí babičku nebo čtecího dědečka. Neškodí dětem, když se setkávají se seniory?

Neškodí. Společnost se skládá z různých věkových skupin, je to přirozené. Viděla jsem i dětský domov propojený zahradou s domovem pro seniory a nebylo to špatné. Kupodivu to měly radši děti než většina seniorů, ale jen zpočátku. Pak to i pro ně bylo obohacením, oživením.

Některé děti ani svoji babičku nebo dědečka nevidají, ale seniorská generace do společnosti nezastupitelně patří. Jen se z toho nesmí stát povinnost, ale příležitost.

Co dětem setkávání se staršími generacemi naopak přináší?

Ono se to nedá generalizovat. Tak jako je každé dítě jiná osobnost, tak i každý člověk v seniorském věku je jiná osobnost. Ale – dá se snad říct, že většinou jim to může přinést větší míru klidu, pozornosti, pochopení. Lidé v seniorském věku už nebyvají tolik ve stresu ohledně nároků na seberealizaci a pracovní povinnosti.

V životě malých dětí hrají velkou roli i jejich prarodiče. Čím jsou pro ně důležití?

Láskou? Pozorností, časem, který jim věnují, pokud je to baví a těší.

Můžu jako babička intervenovat do výchovy mého vnuka? Třeba by se mi líbilo, kdyby mladí dělali něco lépe, stejně, jako jsem to dělala já.

Spiš ne. Nevyžádané rady jsou opakovaně přijímané problematicky. Záleží ale na vztahu s rodiči dítěte, vzájemné důvěře a respektu.

Co mohou podobné intervence způsobit?

Opatrnost přinejmenším, nedůvěru a odcizení přinejhorším. Ale pokud jde o radu a intervenci vyžádanou, pak mohou přinést pomoc.

A co je důležité pro harmonické soužití generací i lidí obecně?

Vzájemný respekt, láska, autonomie. A nepřistupovat k člověku na základě jeho věku. To je ošemetné, každý jsme jiný. ■

Mgr. Marie Těthalová

Foto Lukáš Kozel (str. 6) a Miloš Sedláček (str. 7)